

McCann gegn Bretlandi
Dómur frá 13. maí 2008
Mál nr. 19009/04

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu
Félagslegt húsnæði. Útburður. Málsmeðferð stjórnvalda. Friðhelgi heimilis.

1. Málsatvik

Kærandi, Gérard McCann, er breskur ríkisborgari, fæddur árið 1968 og búsettur í Birmingham í Bretlandi.

Kærandi og fyrrum eiginkona hans, M, leigðu þriggja herbergja hús af bæjaryfirvöldum í Birmingham. Um var að ræða félagslegt húsnæði sem þeim var leigt á grundvelli húsnæðislaga frá 1985. Í apríl árið 2001 sótti M um úthlutun nýs húsnæðis með vísan til þess að hún hefði sætt heimilisofbeldi af hálfu eiginmanns síns. Í ágúst árið 2001 flutti hún ásamt börnum sínum og kæranda í hús sem henni var úthlutað í samræmi við stefnu bæjaryfirvalda um heimilisofbeldi. Hún upplýsti bæjaryfirvöld um að hún segði upp samningi um leigu fyrra hússins og skilaði um leið lykklunum að því. Frá og með þeim tíma töldu bæjaryfirvöld því að enginn byggji í þriggja herbergja húsinu.

Í nóvember árið 2001 flutti kærandi hins vegar inn í húsið og gerði á því verulegar endurbætur. Samband kæranda við M hafði skánað og þar sem hann þurfti á húsnæði að halda, m.a. svo að börn þeirra gætu heimsótt hann, þá studdi hún umsókn hans um skipti hans á félagslegu húsnæði í ljósi þess að húsið væri of stórt.

Í janúar árið 2002 heimsótti fulltrúi bæjaryfirvalda fyrrum eiginkonu kæranda. Á þeim tíma höfðu yfirvöld áttað sig á því húsið væri ekki tóm og höfðu aflað sér álits lögfræðinga um heimildir þeirra í stöðunni. Fulltrúinn óskaði eftir því við fyrrum eiginkonu kæranda að hún undirritaði uppsagnarbréf sem samkvæmt breskum lögum leiddi til formlegra loka leigusamnings um húsið. Hún undirritaði bréfið en viku síðar tilkynnti hún að hún drægi uppsógnina til baka.

Í júní árið 2002 komust bæjaryfirvöld að þeirri niðurstöðu að kærandi gæti ekki tekið við húsinu og var um rök fyrir því m.a. vísað til stefnu bæjaryfirvalda um heimilisofbeldi. Að auki var vísað til þess að hjá kæranda byggju engin börn sem hann hefði forsjá með og þegar af þeim sökum uppfyllti hann ekki skilyrði fyrir því að taka við húsinu.

Í apríl árið 2003 hafnaði dómstóll kröfu bæjaryfirvalda um umráðarétt yfir húsinu. Vísað var til þess að M hefði hvorki verið upplýst né hefði hún skilið hvaða afleiðingar það hefði að undirrita uppsagnarbréfið. Þær afleiðingar væru m.a. að kærandi, þ.e. fyrrum eiginmaður hennar, væri sviptur réttinum til dvalar í húsinu sem og réttinum til að óska eftir úthlutun félagslegs húsnæðis í stað þess. Málinu var áfrýjað og komst áfrýjunardómstóll að því að bæjaryfirvöld hefðu beitt sér með lögmætum hætti. Af þeim sökum hefði uppsagnarbréfið fullt gildi þrátt fyrir að M hefði undirritað það án vitneskju eða skilnings á afleiðingum þess. Kærandi gerði tvær tilraunir til að fá þá niðurstöðu endurskoðaða en án árangurs og var hann borinn út úr húsinu þann 22. mars 2005.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að brotið hefði verið gegn friðhelgi heimilis hans samkvæmt 8. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að húsið sem úthlutað hafði verið sem félagslegu leiguhúsnæði og kærandi bjó upphaflega í ásamt fyrrum eiginkonu sinni og svo síðar einn teldist hafa verið heimili hans í skilningi 1. mgr. 8. gr. sáttmálans. Að sömu niðurstöðu höfðu breskir dómstólar einnig komist og fyrir dómstólnum var þessu ómótmælt af hálfu breska ríkisins. Dómstóllinn komst

einnig að þeirri niðurstöðu að uppsagnarbréfið og málaferlin sem lotið höfðu að umráðarétti yfir húsinu, teldust vera takmörkun á friðhelgi heimilis hans. Að mati dómstólsins hafði verið mælt fyrir um takmörkunina í lögum og var markmiðið sem slíkt lögmætt. Með henni var stefnt að því að vernda rétt bæjaryfirvalda til að endurheimta umráð yfir eign úr höndum einstaklings sem hefði hvorki samningsbundinn né annan rétt til að dveljast í eigninni. Með takmörkuninni var einnig leitast við að tryggja að ákvæðum húsnæðislöggjafarinnar væri framfylgt.

Dómstóllinn benti á að allir sem stæðu frammi fyrir því að vera sviptir rétti sínum til húsnæðis síns, sem væri í raun eitt alvarlegasta form takmörkunar á friðhelgi heimilisins, ættu að eiga þess kost að geta leitað til óháðs aðila um það hvort meðalhófs væri gætt við ákvörðunartöku stjórnvalda. Ætti þetta við þrátt fyrir að réttur viðkomandi til búsetu í því húsnæði sem um væri að ræða hefði runnið sitt skeið.

Bresku húsnæðislögin voru sett árið 1985 en með þeim var komið á tiltölulega flóknu úthlutunarkerfi fyrir félagslegt húsnæði. Í 84. gr. laganna var ákvæði sem mælti fyrir um tiltekna vernd fyrir leigjendur gagnvart leigusölum sínum, þ.e. stjórnvöldum. Í þeim tilvikum sem stjórnvöld hygðust óska útburðar á grundvelli laganna þyrftu þau að leita sérstaks úrskurðar þar að lútandi. Á því stigi hefði kærandi getað óskað eftir því að persónulegir hagir sínir væru teknir til nánari skoðunar, þar á meðal hversu brýn þörf hans á húsnæði væri með hliðsjón af því að hann þyrfti að sjá börnum sínum fyrir húsaskjoli sem og þeirri staðreynd að fyrrum eiginkona hans hefði yfirgefið heimili þeirra vegna heimilisofbeldis. Þetta höfðu bæjaryfirvöld hins vegar ekki gert enda sneiddu þau hjá lögnum þegar þau fóru fram á það við M að hún undirritaði uppsagnarbréfið sem leiddi til þess að rétti kæranda til dvalar í húsinu lauk umsvifalaust. Með þessu höfðu bæjaryfirvöld að engu leyti tekið tillit til réttar kæranda til friðhelgi heimilis hans.

Dómstóllinn vísaði einnig til þess að kæranda hefði hvorki verið gefið færi á því að fá óháðan aðila til að meta lögmæti takmarkananna sem hann sætti né hvort meðalhófs hefði verið gætt við ákvarðanatöku bæjaryfirvalda um sviptingu umráðaréttar.

Dómstóllinn taldi því að heimildir leigusala, þ.e. stjórnvalda, til að krefjast umsvifalauss umráðaréttar húsnæðis í kjölfar þess að annar tveggja leigjenda húsnæðis segði upp leigusamningi væru þess eðlis að kærandi hefði verið sviptur heimili sínu án þess að eiga þess nokkurn kost að leita úrskurðar óháðs aðila á lögmæti þeirra aðgerða sem hann hefði sætt. Af þeim sökum væri brotið í bága við rétt hans til friðhelgi heimilis síns.

Það var því einróma niðurstaða dómstólsins að brotið hefði verið í bága við rétt kæranda til friðhelgi heimilis samkvæmt 8. gr. sáttmálans. Með vísan til 41. gr. voru honum dæmdar 2.000 evrur í miskabætur og 75.000 evrur í málskostnað.